

Specyfika pracy nauczyciela w klasach łączonych

mgr Julia Miśkowicz

Szkoła Podstawowa im. Świętej Elżbiety Węgierskiej w Trybszu

Specyfika pracy nauczyciela w klasach łączonych

Klasy łączone to ogromne wyzwanie dla nauczycieli. Studia nie przygotowują do takiej pracy, toteż nauczyciel często jest bezradny, skrepowany ograniczonym czasem przeznaczonym na realizację nie jednego, lecz dwóch tematów dziennych. Prowadzenie nauki w połączonych klasach jest sprawą niełatwą, wymagającą dużych umiejętności organizacyjnych, dobrego planowania i pomysłowości. Uczący pracując głośno z jedną klasą, czuwa jednocześnie nad klasą mającą zajęcia ciche. W pracy w klasach łączonych nauczyciel sam musi wypracować sposoby pracy dydaktycznej, tak naprawdę metodą prób i błędów.

Metody i formy pracy w klasach łączonych

Tradycyjne metody i formy pracy w klasach łączonych:

Podczas lekcji łączonej muszą wystąpić dwie formy uczenia się:

- Uczenie się kierowane bezpośrednio przez nauczyciela, najczęściej mające charakter nauki głośnej, wspólnej
- Uczenie się samodzielne (częściej indywidualne niż zespołowe) kierowane przez nauczyciela pośrednio, mające charakter nauki indywidualnej, cichej lub prawie cichej.

Metody i formy pracy w klasach łączonych.

W przypadku, gdy w dwóch klasach realizowany będzie **jeden temat**, jednocześnie różnicuje się wymagania stawiane uczniom poszczególnych klas.

Schemat lekcji jest następujący:

Kl. II

Kl. III

Temat

Praca jednolita – 20 minut

Praca zróżnicowana – 15 minut

Praca jednolita – 10 minut

Metody i formy pracy w klasach łączonych

Nauczyciel musi jednak realizować również lekcje **dwutematyczne:**

Praca wspólna

Problem wspólny

Temat lekcji

Temat lekcji

Praca oddzielna

Ponownie praca wspólna

Metody i formy pracy w klasach łączonych

Nauczanie trzech klas łączonych

- I typ lekcji: nauczyciel pracuje przez całą lekcję z jedną klasą, pozostałe dwie klasy mają naukę cichą.
- II typ lekcji: nauczyciel prowadzi po kolei naukę głośną w dwóch klasach, trzecia ma całogodzinną naukę cichą.
- III typ lekcji: nauczyciel ma naukę głośną po kolei ze wszystkimi trzema klasami i w żadnej klasie nie zachodzi potrzeba organizowania dłuższej trwającej pracy samodzielnej.

Metody i formy pracy w klasach łączonych.

Inne metody i formy pracy w klasach łączonych - zróżnicowanych wiekowo:

Tradycyjne metody pracy nie sprawdzają się we współczesnej szkole. Uczniowie nie są w stanie skupić się na pracy cichej, podczas gdy nauczyciel pracuje z drugą klasą. Także różnorodność nowoczesnych pomocy dydaktycznych pozwala na inne metody pracy w klasach łączonych. Ma to swoje uzasadnienie w historii pedagogiki.

Metody i formy pracy w klasach łączonych.

- XIX/XX w. – ruch „Nowe Wychowanie”- nazywa to metodą projektów zastępuje ten system organizacją pracy polegającą na podziale uczniów w szkole na grupy skupiające po 2-3 roczniki uczniów.
- Celestyn Freinet – jw., trochę inne wiekowo grupy uczniów.
- Maria Montessori- odwołuje się do organizacji pracy w formie zespołów uczniów zróżnicowanych wiekowo.
- Peter Petersen – twierdził, że grupowanie uczniów ze względu na jednakowy wiek jest sztuczne, proponował „Plan Jenajski”, także dzielił uczniów różnicując wiek, zatrudniał 3 (trzech!!) nauczycieli.

Autorska koncepcja pracy w klasach łączonych

Korzystając z dorobku i doświadczenia pedagogiki grup zróżnicowanych wiekowo, proponuje się inne spojrzenie na klasy łączone. Mianowicie:

Klasę łączoną należy traktować jak grupę, do której kieruje się te same treści edukacyjne, indywidualizując pracę tak, jak do tej pory – wg umiejętności i możliwości intelektualnych dzieci, a nie wg klasy czy wieku.

Metody i formy pracy w klasach łączonych

Projekt jako metoda pracy w klasach zróżnicowanych wiekowo:

- wspólną pracę dzieci w różnym wieku metrykalnym zebranych w grupę zróżnicowaną wiekowo,
- kształcenie umiejętności pracy zespołowej (praca w zespole, odpowiedzialność za pracę, umożliwia wymianę zdań i poglądów),
- wykazanie się każdemu uczniowi bez względu na jego wiedzę i umiejętności – w projekcie każdy znajdzie dla siebie zadanie na jego możliwości.

Projekt jako metoda pracy w klasach zróżnicowanych wiekowo:

- rozwija wiedzę i umiejętności,
- kształtuje postawy, integruje grupę,
- łączy treści pozornie nie do połączenia w grupach różnowiekowych.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Metody i formy pracy w klasach łączonych

Projekt jako metoda pracy w klasach zróżnicowanych wiekowo:

- nauka funkcjonowania uczniów w większej grupie, w której tworzy się silna więź – starsi uczą młodszych, często jest odwrotnie,
- nauka uczenia się – grupa planuje pracę nad projektem, wyznacza sobie cele, wie, według jakich kryteriów będzie oceniana, musi zastosować wiedzę teoretyczną w praktyce.

Metody i formy pracy w klasach łączonych

Nauczanie blokowe jako metoda pracy w klasach łączonych

Cele edukacyjne w nauczaniu blokowym zamierza się osiągać przez odpowiedni dobór treści kształcenia i opracowanie ich w postaci bloków tematycznych oraz włączanie ucznia w proces nabywania nowych wiadomości i umiejętności kształcenia, przez umożliwienie mu współdecydowania o podejmowaniu części proponowanych przez nauczyciela zadań. Zakłada się stosowanie aktywnych form nabywania wiedzy oraz indywidualizację pracy ucznia w atmosferze życzliwości, uśmiechu i konsekwencji ze strony nauczycieli. Nauczyciele w szkole podstawowej dostosowują sposób przekazywania odpowiedniej wiedzy, kształtowania umiejętności i postaw uczniów do naturalnej w tym wieku aktywności dzieci, umożliwiają im poznawanie świata w jego jedności i złożoności, wspomagają ich samodzielność uczenia się, inspirują je do wyrażania własnych myśli i przeżyć, rozbudzają ich ciekawość poznawczą oraz motywację do dalszej edukacji.

Metody i formy pracy w klasach łączonych

Nauczanie blokowe jako metoda pracy w klasach łączonych

Wskazany obowiązek współdziałania i wspólna odpowiedzialność nauczycieli jest drugim istotnym wyróżnikiem nauczania blokowego. Warto go rozciągnąć na wszystkie przedmioty, przy czym nauczyciele niekoniecznie muszą podejmować współpracę w sposób formalny i zorganizowany (choć jest to pożądane) – na początek wystarczy, jeżeli mają świadomość dążenia do osiągnięcia wspólnych celów.

Metody i formy pracy w klasach łączonych

Nauczanie blokowe jako metoda pracy w klasach łączonych

- Podział materiału nauczania na bloki tematyczne, realizowane równoległe podczas lekcji wszystkich przedmiotów.
- Wprowadzenie w szkole jednolitych zasad formułowania wymagań edukacyjnych, oceniania prac domowych itp.
- Regularna wymiana informacji pomiędzy nauczycielami na temat osiągnięć uczniów.
- Wykorzystanie podręczników i materiałów metodycznych przygotowanych specjalnie z myślą o nauczaniu całościowym w klasach 4-6.

Warsztat pracy nauczyciela w klasach łączonych

Program nauczania w klasach łączonych

- Wobec braku gotowych programów nauczania dla grup zróżnicowanych wiekowo WSKAZANYM wydaje się NAPISANIE WŁASNEGO AUTORSKIEGO PROGRAMU NAUCZANIA , a co za tym idzie – rozkładu materiału dla poszczególnych grup uczniów – napisanie ZARÓWNO PROGRAMU jak również ROZKŁADU jest trudne, ale NIE NIEMOŻLIWE.
- DOBRZE SKONSTRUOWANY PROGRAM NAUCZANIA TO KLUCZ DO SUKCESU W NAUCZANIU nie tylko w grupach zróżnicowanych wiekowo.
- Przepisy prawa oświatowego pozwalają na przyjęcie już istniejących programów, na modyfikowanie ich i na stworzenie własnego. W klasie łączonej to ostatnie rozwiązanie wydaje się być najwłaściwsze.

Warsztat pracy nauczyciela w klasach łączonych

Program nauczania w klasach łączonych

- Praca w grupie różnowiekowej sprzyja innowacyjności. SPÓJNOŚĆ - w tematyce, w omawianym problemie, w doborze metod.
- Jeśli przyroda – to w tym samym czasie zjawiska atmosferyczne, mapa, państwa.
- Jeśli język polski – to w tym samym czasie lektury, gramatyka, dobór rodzajów literackich (baśń, nowela, opowiadanie, czy też wspólna tematyka bądź problem).
- Jeśli plastyka – to w tym samym czasie analiza dzieł sztuki (malarstwo, rzeźba...) czy też techniki pracy.
- Jeśli matematyka – to w tym samym czasie algebra, geometria. (Matematyka to jedna z najtrudniejszych dziedzin pracy w klasach łączonych).

Program nauczania w klasach łączonych

WSPÓŁPRACA

Uczenie się we współpracy

Praca w grupach

Projekt edukacyjny

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Warsztat pracy nauczyciela w klasach łączonych

Program nauczania w klasach łączonych

WŁASNY PROGRAM AUTORSKI pozwala na:

- zerwanie z nauczaniem wyznaczonym przez podręczniki,
- ułożenie własnego planu,
- proponowane warunki realizacji pracy w klasach łączonych:
  - zbędne podwójne podręczniki - należałoby, aby dzieci miały jeden podręcznik na cały cykl – ułatwiłoby to poznawanie jednakowych treści ,
  - zbędne zeszyty ćwiczeń – chyba, że przygotowane przez nauczyciela dla potrzeb grupy (niekoniecznie klasy!!) ,
  - różnicowanie treści nie wg rocznika, lecz poziomu indywidualnego ucznia – co szkodzi, by młodszy uczeń –jeżeli tylko chce i jest w stanie – realizował rozszerzone treści.

Warsztat pracy nauczyciela w klasach łączonych

Plan nauczania (rozkład materiału)

Etapy planowania rocznej pracy w klasach łączonych przy częściowym połączeniu godzin przedmiotu:

- analiza podstawy programowej,
- analiza zatwierdzonego programu nauczania (ten sam program w obu klasach),
- analiza programu nauczania pod względem „zbieżności” w dążeniu do osiągnięcia przewidywanych efektów edukacyjnych uczniów w obu klasach,
- zaplanowanie wspólnych (zbieżnych) tematów, odnotowanie w swoim planie pracy,
- analiza pozostałych, „rozbieżnych” zagadnień,
- „umiejscowienie” „rozbieżnych” zagadnień w planie pracy,
- projekt struktury planu pracy dla klas łączonych (opis).

Warsztat pracy nauczyciela w klasach łączonych

Plan nauczania (rozkład materiału)

Dobry plan to warunek harmonijnej i rytmicznej realizacji wszystkich zadań dydaktycznych.

Przed sporządzeniem planu należy pamiętać, by dokładnie zapoznać się z:

- podstawą programową,
- programem nauczania,
- podręcznikami,
- wyposażeniem klasy w pomoce dydaktyczne,
- zaplanować wycieczki, projekty, inne...,
- obliczyć liczbę tygodni i wyliczyć liczbę godzin przeznaczonych do realizacji treści z poszczególnych przedmiotów /zajęcia łączone i oddzielnie/.

Warsztat pracy nauczyciela w klasach łączonych

Plan nauczania (rozkład materiału)

Każdy plan winien uwzględniać:

- zapis podstawy programowej,
- dział programu,
- proponowany temat,
- można uwzględnić pomoce dydaktyczne,
- najważniejsze osiągnięcia uczniów,
- należy planować pracę dla obu klas równocześnie,
- nauczyciel musi ustalić, które tematy i jakim zakresie można opracować za pomocą pracy jednolitej, które za pomocą pracy zróżnicowanej /na początku nauczyciel winien opracować sobie plan pracy szczegółowy/.
To pozwoli mu na dobrą organizację pracy uczniów i podniesienie jej efektywności.

Warsztat pracy nauczyciela w klasach łączonych

Czy tak powinno być, że o pracy w klasach łączonych nie mówi się na żadnych konferencjach metodycznych, nie ma nowych materiałów, pomocy, nawet reforma szkolnictwa „milczy” na ten temat. Miejmy nadzieję, że w końcu reforma szkolna uwzględni ten problem i pomoże wielu nauczycielom w pracy dydaktyczno – wychowawczej, a dzieciom ułatwi naukę. Nauczanie w klasach łączonych przynosi wiele korzyści, ale i niesie ze sobą wiele trudu.

Warsztat pracy nauczyciela w klasach łączonych

Bibliografia:

1. Maria Lorek, Lidia Wollman, Emilia Wazner, Maria Twardowska : Razem i osobno - Edukacja wczesnoszkolna. Program nauczania z uwzględnieniem pracy w grupach mieszanych wiekowo.
2. Miśkowicz J., *Detektywi na tropach ...historii. Program nauczania historii i społeczeństwa dla drugiego etapu edukacyjnego w klasach łączonych*
http://www.ore.edu.pl/stronaore/index.php?option=com_phocadownload&view=category&id=47%3Aprogramy-nauczania&Itemid=992&limitstart=80 [dostęp: 3.04.2013].
3. Miśkowicz J., *Ja mam tylko jeden świat. Program nauczania języka polskiego w klasach łączonych – II etap edukacyjny,*
http://www.ore.edu.pl/stronaore/index.php?option=com_phocadownload&view=category&id=47%3Aprogramy-nauczania&Itemid=992&limitstart=80 [dostęp: 3.04.2013].
4. Pęczkowski Ryszard: Funkcjonowanie klas łączonych w polskim systemie edukacji. Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów 2010.
5. Programy nauczania w rzeczywistości szkolnej. Tworzenie – wybór – ewaluacja. ORE
6. Pytlak Jarosław: Jednolity program nauczania blokowego w klasach 4-6. WSiP 1995.
7. Więckowski R., Praca w klasach łączonych, Życie Szkoły 1991, nr 1.

Warsztat pracy nauczyciela w klasach łączonych

Wszystkie zdjęcia pochodzą z pracy Szkoły Podstawowej
im. Świętej Elżbiety Węgierskiej w Trybszu

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

